

YÜZEY VE

KOMPOZİSYON

Kompozisyon

- Sanat tarihinde kırılma noktası olarak karşımıza çıkan Modernizm aslında bilimden sosyal yaşama kadar her şeyi etkilemiş ve değişikliğe uğratmış bir kavram olarak bilinir.
- Modernizm önce ve sonrasındaki resim ve fotoğrafçılık gibi sanatların temel konularından biri “Yüzey organizasyonu” yani kompozisyonudur.

Kompozisyon Nedir?

- Sanat yapıtları, taşıdıkları içerik ve biçimleriyle bir toplumun geride bıraktığı en önemli kayıtlar olarak görülmektedir.
- Tarihin değişik dönemlerinde üretilmiş sanat ürünlerinde o döneme özgü kompozisyon türleri olmuştur.
- Kompozisyon, görsel sanatların kendi dilinde, dil bilgisindeki söz dizimine denk düşen ve onu karşılayan kavramdır. Amacı, bir iletişim için bildirimde bulunma işlevini yerine getirmektir.
- Bir kompozisyon oluşturarak bir bildirimde bulunabilmek için; birbirinden çeşitli yönlerden farklılık ya da benzerlik gösteren bütünün temsilcisi yapısal parçaların olması, bu yapısal parçaları oluşturan öğelerin birbirleriyle etkileşimini belirleyecek belirli bir düzenin olması ve tüm bunların sonucunda bir bütünlüğe ulaşılması gerekir.

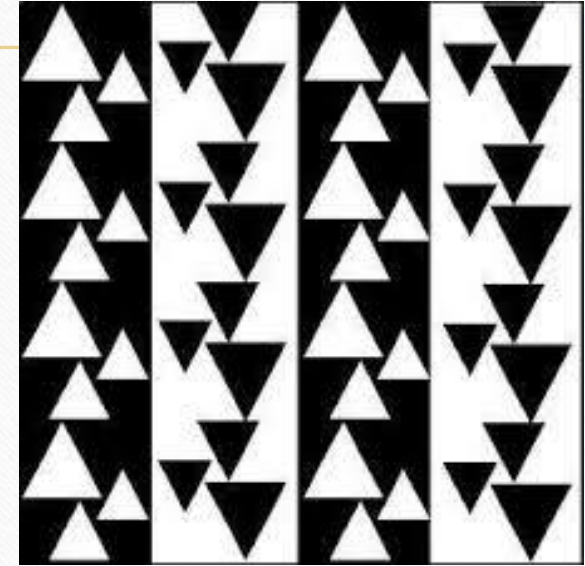
Kompozisyon Oluşturmanın Temel İlkeleri

- İlke, daha önce denenerek doğruluğu kabul edilmiş, tartışmaya açık olmayan, uyulması gereken ana kurallar, prensiplerdir.
- Tasarım ilkelerindeki esas amaç tasarıda ki uyumu, birliği sağlamak, görsel ilgiyi ve anlamını pekiştirmektir.
- Bauhaus ğretilerine göre temel tasarım ilkelerini; tekrar, zıtlık, egemenlik adı altında  ana başlık altında toplayabiliriz.

- Herhangi bir nesnenin yapısında ya da bir tasarımda bir ögenin aynen veya çok yakın değerde birden fazla sayıda var olması tekrarı oluşturur.
- Birbiriyle eşdeğer olan parçaların bir düzen içerisinde bir sıra oluşturarak birbirleriyle ilişkili yer almaları tekrarın ana özelliğidir.
- Doğanın özünde tekrar zaten vardır. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana eğitim ve öğretimin vazgeçilmez en temel ilkesi olmuştur.
- Ritim tekrardan oluşur, hareket tekrardan oluşur, birliğe ulaşmak için tekrardan yararlanır.

- Zıtlık, aynı olmama, benzer yönlerin olmaması, karşıt olma, çelişkili olmaktır.
- Felsefedeki karşıtların birliği ilkesi, evrendeki her şeyin karşıtların dengesi üzerine oluştuğunu varsayar.
- Buna göre hafifi tanımlayabilmek için ağırın bilinmesi, beyazı tanımlayabilmek için siyahın bilinmesi gibi örnekler çoğaltılabilir.
- Görsel algıda zıtlık; değişiklik yaratır, ilgi çeker, heyecanlandırır, canlılık katar, monotonluktan kurtarır.

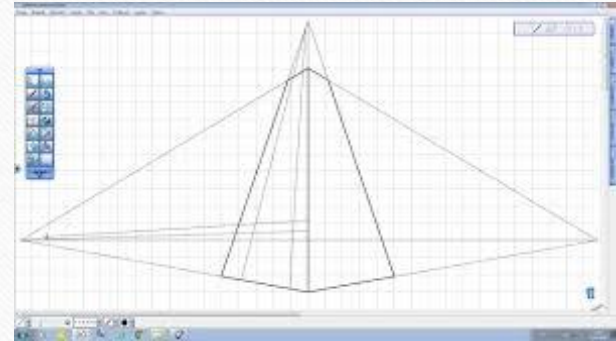
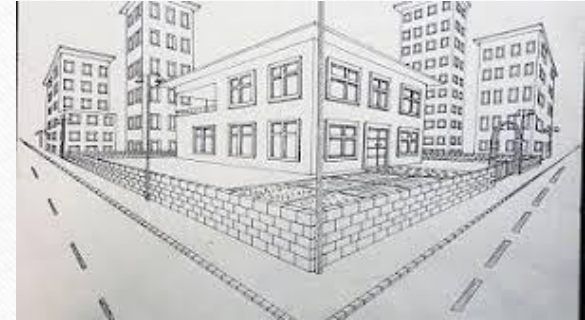
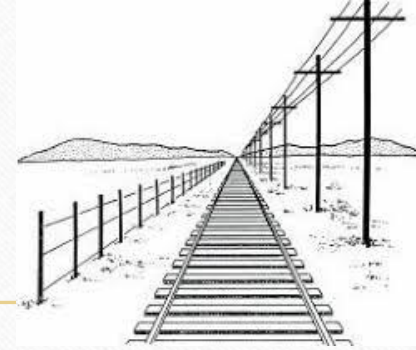

- Egemenlik, bir kompozisyonda, tasarı öğelerinin birinin ya da bir grubun diğerleri üzerinde baskın bir şekilde kullanılması, hakimiyet sağlaması bu ilkenin ana kuralıdır.
- Tasarı öğelerinin birinin o kompozisyonda daha fazla kullanılması kompozisyona canlılık katar, hareket verir, ilgiyi çeker.
- Birden fazla öğe olunca ortaya mutlaka bir zıtlık çıkar. Böylece biri ya da birileri diğerlerinin üzerinde hakimiyet kurabilir. Yani zıtlık yaratmadan egemenlik kurulamaz.
- Bir kompozisyonda tasarım öğelerini, tasarım ilkelerine göre kullanarak varacağımız nokta denge ve birliktir. Denge tarafların ya da kuvvetlerin eşit olma halidir. Göz her zaman dengeyi arar.

Kompozisyonda Üçüncü Boyut Oluşturma

- Tüm iki boyutlu sanatsal çalışmalarda üç boyutlu görünüm elde etme, perspektif çizim tekniği kullanılarak yapılır.
- Perspektif, yüzey organizasyonunda, iki boyutlu bir düzlemde üçüncü boyut yani derinlik yanılması vermek için kullanılan tekniktir.
- Kesin geometrik kurallara ve orantılara bağlıdır.
- Bugün çizgi perspektifin tek, iki ve üç kaçar noktalı çizim yöntemlerin yanında hava perspektifi de kullanılmaktadır.

Kompozisyon Türleri

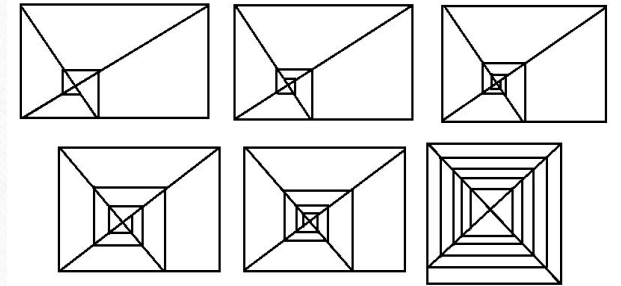
- Kompozisyon türleri, tarihin belirli dönemlerinde belirli uygarlıklarda değişkenlik göstermiştir. Örneğin Orta Çağ'da simetrik (kapalı) yani merkezi kompozisyon başat (üstün) bir rol oynamıştır. Yani anlatılmak istenen konu çerçevelerden belli bir boşluk bırakılarak merkezi bir şekilde alana yerleştirilir, gereksiz öğelerden detaylardan arınarak sunulur.

- Bunun tam karşıtı olan açık kompozisyon ya da asimetrik kompozisyonda, konunun en önemli parçası, yeterli büyüklükte çerçeve içindeki vurgu noktasına yerleştirip geri kalan kısmını çerçevenin dışına taşırarak, tamamlanmasını izleyicinin düş gücüne bırakıp, anlatılmak istenen öz'ün çerçeve dışında devam ettiği izlenimini vermek düzenlemenin en önemli özelliğidir.

- Altın kesim denilen bir kompozisyon türü aslında asimetrik kompozisyon biçimlerinden birisidir.
- Altın kesimin en basiti, kullanılan yüzeyi enine ve boyuna üçe bölmektir. 1 bölü 3 kuralı olarak da bilinen bu üç parçaya bölmede, ikisini bir tarafa diğerini öbür tarafa aldığımız zaman altın kesime uygun parçalama yapmış oluruz. Bu bölme de kesişim noktaları görsel ilgi çekme noktalarıdır, dikkati toplarlar. Bu noktalara yerleştirilen figürlerle yapılan kompozisyonlar canlı, hareket içeren, göze uyumlu ve alımlı ama simetrik olmayan, en bilindik kompozisyon türüdür.
- “Z” eksenini bir dik açının ortasından çizilen 45 derecelik eksenini oluşturur. Bir tasarıya ya da kompozisyona Z ekseninin yerleştirilmesi; görsel pozisyonu üç boyutlu algı sürecine yaklaştırır, derinlik yaratır, nesnelere arasındaki uzaklık ve yakınlık ilişkisinin kurulmasına yardımcı olur, ön-arka ilişkisi yaratır.

- Simetrik kompozisyonun türevleri; üçgen, spiral, daire, dikdörtgen, elips gibi tarihte oldukça çok örnekleri vardır.
- Bir kompozisyonda figürler merkeze doğru bir eğilim, hareket, toplanma gösteriyorsa yıldız, bir fırlıdağın dönmesi gibi yine merkezden giderek genişleyen çizgi doğrultusunda yerleştirmeye helezonik-spiral kompozisyon denir.
- Serbest kompozisyon ise günümüz yaşam biçimine ve postmodern dünya görüşüne uygun düşen, hiçbir kural kabul etmeyen, tanımayan, uymayan kompozisyonların tanımıdır.

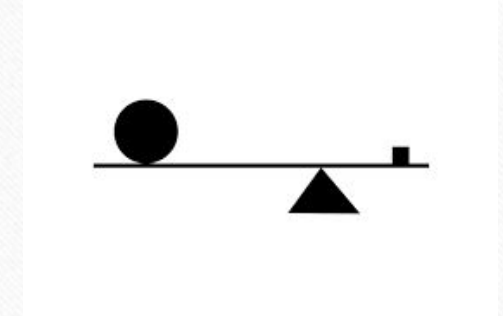
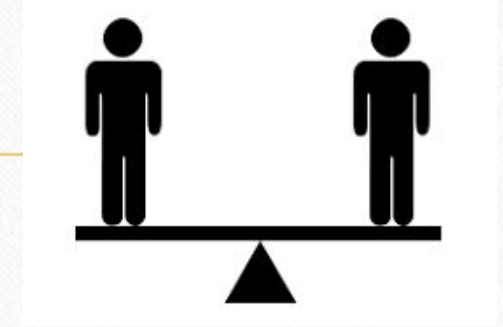
Kompozisyonda Denge

- Bir resimde dengeyi sağlayan elemanlar büyük-kk, ışık-gölge, açık-koyu, sıcak-soğuk, yatay-dikey, eğik-oval, köşeli-yuvarlak olarak sıralanmaktadır.
- Doğadaki denge her an değişmektedir. Doğadakinin aksine olarak resimde hareket, statik harekettir. Sağlam bir denge, kompozisyona giren bütün elemanlarda aranmalı ve bir elemanın aktif olabilmesi için onun karşıtı olan pasif de bulunmalıdır.
- Bir kompozisyonun sunduğu denge, plastik eseri yaşatan zıtlıkların oluşturduğu bütünden oluşmaktadır.

- Denge kavramını iki şekilde oluşturur; bunlar, simetrik denge ve asimetric dengedir.

- Simetrik Denge: Biçimlerin, eşit miktarlarda ve karşılıklı olarak yerleştirilmesi simetrik dengeyi oluşturmaktadır. Simetrik dengede yatay ve dikey eksenler vardır ve bu eksenler üzerinde eşit miktar ve mesafelerde düzenleme yapılmaktadır. İnsan vücudu simetrik denge için gösterebileceğimiz en güzel örnektir.

- Asimetrik Denge: Biçimler farklı miktarlarda ve farklı yönlerde düzenlenmektedir. Yatay-dikey eksenler üzerine kurulmuş simetrik bir düzenleme yoktur. Tersine diyagonal eksenler oluşturan düzenleme vardır. Böyle olunca simetrik dengenin oluşturduğu durağanlık, yerini hareket ve dinamizme bırakmakta, dağınıklık duygusu vermektedir.

ÖZET

- Kompozisyon, görsel sanatların kendi dilinde, dil bilgisindeki söz dizimine denk düşen ve onu karşılayan kavramdır.
- Bauhaus öğretilerine göre temel tasarım ilkelerini; tekrar, zıtlık, egemenlik adı altında üç ana başlık altında toplayabiliriz.
- Perspektif, yüzey organizasyonunda, iki boyutlu bir düzlemde üçüncü boyut yani derinlik yanılsaması vermek için kullanılan tekniktir.
- Denge kavramı iki şekilde oluşur; bunlar, simetrik denge ve asimetrik dengedir.
- Altın kesimin en basiti, kullanılan yüzeyi enine ve boyuna üçe bölmektir.